

Recenzent prof. dr hab. Grażyna Flicińska-Panfil
Wydział Kompozycji, Dyrygentury, Wokalistyki, Teorii Muzyki i Edukacji Artystycznej
Instytut Wokalistyki
Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu
dziedzina: sztuki
dyscyplina: sztuki muzyczne
sporządzono na podstawie zawartej umowy o dzieło z przekazaniem praw autorskich

Poznań, 27 czerwca 2025 roku

**RECENZJA W POSTĘPOWANIU W SPRAWIE NADANIA STOPNIA
DOKTORA HABILITOWANEGO
W DZIEDZINIE SZTUKI
DYSCYPLINIE SZTUKI MUZYCZNE
DR EWA TRACZ**

Zlecniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach w związku z wszczęciem przez Radę ds. nadawania stopni postępowania w sprawie nadania tytułu doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki muzyczne.

Zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571).

Dotyczy:

Wniosku pani **dr Ewy Tracz** do Rady ds. nadawania stopni Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania tytułu doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki muzyczne z dnia 28 listopada 2024 roku.

Przewodniczący Rady ds. nadawania stopni Akademii Muzycznej w Katowicach, prof. dr hab. Marek Nosal, powołał mnie na recenzenta w komisji habilitacyjnej w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki muzyczne, dr Ewy Tracz.

Do zlecenia dołączono następujące dokumenty:

- pismo przewodniczącego Rady ds. nadawania stopni prof. dr hab. Marka Nosala, zawierające decyzję Rady ds. nadawania stopni Akademii Muzycznej w Katowicach z dnia 18 marca 2025 roku, o powołaniu komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki muzyczne dr Ewie Tracz i powierzenie mi funkcji recenzenta w w/w postępowaniu
- uchwałę Rady ds. nadawania stopni Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach z dnia 18 marca 2025 roku w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Ewie Tracz

- dokumentację w formie papierowej i elektronicznej (pendrive) złożonej przez dr Ewę Tracz, która zawiera: dane wnioskodawcy, wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki muzyczne, autoreferat, kopię dokumentu potwierdzającego posiadania stopnia doktora, dzieło artystyczne w formie zapisu audio-video (pendrive) opery Ignacego Jana Paderewskiego *Manru* z roku 2020 (Wydawnictwo: Teatr Wielki Opera Narodowa, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina NIFCDVD 009), wykaz osiągnięć artystycznych, pedagogicznych i naukowych, wykaz dorobku artystycznego (wkładki obsadowe, plakaty, programy, dyplomy)

PODSTAWOWE DANE O HABILITANTCE

Dr Ewa Tracz jest absolwentką Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach w klasie śpiewu solowego prof. dr hab. Ewy Biegas oraz Accademia Teatro alla Scala w Mediolanie.

W dniu 26 września 2019 roku uzyska stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki muzyczne w Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej *Liryka wokalna Feliksa Nowowiejskiego jako przykład syntezy elementów narodowych, ludowych i uniwersalnych. Problematyka interpretacyjna*.

Jest laureatką międzynarodowych konkursów, m.in: I nagroda w Konkursie im. Imricha Godina *Juventus Canti* (Słowacja 2011), II nagroda w Międzynarodowym Konkursie Wokalnym im. Andrzeja Hiolskiego w Kudowie Zdroju (2012), wyróżnienie w Międzynarodowym Konkursie Wokalistyki Operowej im. Adama Didura (2012), I nagroda w Międzynarodowym Konkursie Sztuki Wokalnej im. Ady Sari (2013), II nagroda w Międzynarodowym Konkursie Wokalnym im. Klaudii Taev (Estonia 2015), II nagroda w Konkursie Wokalnym im. I.J.Paderewskiego w Bydgoszczy (2015), II nagroda w Międzynarodowym Konkursie Wokalnym im. Stanisława Moniuszki (2016), I nagroda w Międzynarodowym Konkursie Muzycznym im. Karola Szymanowskiego w Katowicach (2018). Laureatka Teatralnych Nagród Muzycznych im. Jana Kiepury w kategorii Najlepsza Śpiewaczka Operowa (2023) i wielu innych.

Kariera artystyczna Ewy Tracz jest bardzo ciekawa i imponująca. Rozpoczyna się od debiutu w *Suor Angelica* G. Pucciniego w 2012 roku oraz rok później partii Donny Anny w operze *Don Giovanni* W. A. Mozarta w Operze Śląskiej. W 2014 roku występuje na deskach Opery Wrocławskiej w roli Giovanny D'arco w operze *Giovanna D'arco*, Anny w *Nabucco* G. Verdiego, Stelli w operze *Chopin* G. Orefica, Hrabiny w *Weselu Figara*, Pierwszej Damy w *Czarodziejskim flecie*, Fiordiligi w *Così fan tutte* W. A. Mozarta. Kreowała partię Marianny w operze *Kawaler srebrnej róży* R. Straussa oraz Ksenii w *Borysie Godunowie* M. Musorgskiego. W tym samym 2014 roku wcieliła się w rolę Hrabiny Ceprano w *Rigoletto* G. Verdiego podczas festiwalu Thurn und Taxis Schlossfestspiele w Rensburgu. Na deskach Opery La Scala debiutowała partią Konstancji w *Uprowadzeniu z Seraju* W.A.Mozarta w 2016 r. Wymienione powyżej osiągnięcia artystyczne datowane są na okres przed uzyskaniem stopnia doktora. W tym samym roku w mediolańskiej La Scala kreowała partię sopranową Wróżki w balecie *Sen nocy letniej* Mendelssohna-Bartholdy'ego oraz rok później rolę matki Gertrudy w operze *Jaś i Małgosia* Humperdinca i Anny w *Nabucco* Verdiego. W 2018 roku zaśpiewała Micaelę w *Carmen* Bizeta i Ulane w *Manru* Paderewskiego na deskach Teatru Wielkiego Opery Narodowej. W 2019 roku Pani Ewa Tracz uzyskała stopień doktora a kolejne wydarzenia artystyczne zostały przedstawione jako działalność artystyczna do przewodu habilitacyjnego. Wraz z Operą Kameralną podczas tournée w Japonii w 2019 roku kreowała partię Hrabiny w *Weselu Figara* Mozarta. W 2022 roku została zaproszona do Japonii, gdzie w Hyogo Performing Art w Kobe wcieliła się w rolę Musetty w *Cyganerii* Pucciniego. W tym samym roku wystąpiła w Concertgebouw w Amsterdamie w partii sopranu w *Stabat Mater* Szymanowskiego oraz debiutowała jako Roxana w *Królu Rogerze* Szymanowskiego w Operze na Zamku w Szczecinie. Za tę kreację została uhonorowana tytułem Najlepszej Śpiewaczki Roku 2023 w XVII Edycji Teatralnych Nagród Muzycznych im. Jana Kiepury. Do połowy 2024 roku brała udział w licznych spektaklach operowych w teatrach w Polsce i za granicą.

Od 2015 roku jest związana pedagogicznie z macierzystą uczelnią ucząc śpiewu solowego. Początkowo była zatrudniona jako asystentka a po uzyskaniu doktoratu od 2019 roku jako adiunkt. Zawodowo jako śpie-

waczka-solistka zatrudniona była na etacie we Wrocławskiej Operze w latach 2013-2018, ostatnie dwa lata przebywała na urlopie bezpłatnym studiując w Accademia Teatro alla Scala w Mediolanie.

Na szczególne podkreślenie zasługuje również działalność Pani Ewy Tracz jako kameralistki. Są to recitale z liryką wokalną i koncerty oratoryjno-kantatowe. W swym dorobku pieśniarskim posiada blisko 250 pieśni kompozytorów różnych epok, od Mozarta przez twórczość romantyków, impresjonistów po literaturę współczesną. Jest to ponad 120 koncertów w tym około 40 po uzyskaniu doktoratu. Jak pisze w swym autoreferacie jednym z ważniejszych kompozytorów liryki wokalne jest dla niej Witold Lutosławski ze swym *Tryptykiem Śląskim*. Utwór ten wykonała na uroczystości nadania tytułu Doktora Honoris Causa prof. Mieczysławowi Tomaszewskiemu. Uroczystość odbyła się w Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Natomiast, w twórczości oratoryjno-kantatowej, jak sama pisze jest to *Stabat Mater* Karola Szymanowskiego. Dzieło to wykonała w Hiszpanii na Festiwalu OSPA z Orquest Sinfonica del Principado de Austria w Audditorio Principe Felipe pod batutą Rossena Milanowa oraz w Concertgebouw w Amsterdamie wraz z Radio Filharmonisch Orkest i Groot Omroepkoor prowadzonymi przez Gijsa Leenaarsa. Jak podkreśla Habilitantka, twórczość Szymanowskiego jest jej wyjątkowo bliska.

Dr Ewa Tracz ma w swoim dorobku artystycznym liczne nagrania płytowe. Jest to 8 płyt CD i 2 płyty DVD. Do najbardziej znaczących bez wątpienia należy udział Habilitantki w nagraniu *Manru* I.J. Paderewskiego wraz z zespołem wykonawczym Teatru Wielkiego Opery Narodowej w Warszawie w 2020 roku. Nad tym wybitnym wykonaniem pochylę się w dalszej części recenzji, gdyż jest ono wykazane jako wyjątkowe i oryginalne dzieło artystyczne w życiu zawodowym Habilitantki. Dalej płyta CD *Musica Sacrimontana* z dziełem J. Zeidlera *Litania in C O Matce Boskiej*. Następnie *Des Hafis Liebeslieder for Voice and Orchestra* op. 26 (2023), G. Pucciniego *La Boheme* pod dyрекcją Tutaka Sado w reżyserii Dante Feretti (2022) czy H. M. Góreckiego *Sanktus Adalbertus* op. 71 pod dyрекcją Jacka Błaszczyka, Chórem i Orkiestrą Filharmonii Śląskiej (2019). Wcześniejsze nagrania to między innymi: *Flis* Stanisława Moniuszki (2019), *Don Giovanni* W. A. Mozarta pod dyрекcją Michała Krauze (2013).

Dr Ewa Tracz otrzymała Stypendium Marszałka Województwa Lubelskiego, kilkakrotnie Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz wielokrotnie Stypendia Rektora Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach.

Autoreferat-ocena

Autoreferat dr Ewy Tracz jest bardzo ciekawy i ogromnie interesujący. Jest on obrazem osiągnięć wybitnej śpiewaczki, której kariera wokalna jest imponująca. Należy również podkreślić pracę dydaktyczną i osiągnięcia jej studentek.

W pierwszych punktach autoreferatu znajdujemy informacje dotyczące wykształcenia i zatrudnienia Habilitantki. Punkt czwarty to omówienie wskazanego **osiągnięcia, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 roku poz. 478 ze zm.), a jest nim nagranie DVD opery Manru Ignacego Jana Paderewskiego**. Premiera tej opery z udziałem Habilitantki miała miejsce 12 października 2018 roku. Nagranie powstało dzięki rejestracji spektakli w sezonie artystycznym 2017/2018 oraz 2018/2019 i zostało wydane w 2020 roku przy współpracy Teatru Wielkiego Opery Narodowej i Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina w Warszawie. Habilitantka kreuje rolę Ulany, którą uważa za jedną z najistotniejszych w swojej karierze.

Piąty rozdział autoreferatu to bardzo obszerny i ciekawie opisany życiorys zawodowy dr Ewy Tracz. Działalność ta jest wielotorowa i dotyczy działalności: operowej, koncertowej w tym utwory oratoryjno-kantatowe czy recitale pieśniarskie. Różnorodność artystyczna Habilitantki jest imponująca i pokazuje determinację w rozwoju wokalnym jak i poszerzaniu wachlarza repertuarowego. Ta część autoreferatu to fragmenty odsłaniające czytelnikowi kolejne etapy życia artystycznego dr Ewy Tracz z jej wybitnymi kreacjami, które w sposób oczywisty wpłynęły na jej rozwój wokalny i osobowościowy.

Kolejny, szósty podpunkt autoreferatu to informacje o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę i sztukę. Jak dr Ewa Tracz podkreśla, dydaktyka to ważny człon jej życia zawodowego dający jej ogromną satysfakcję z którego jest bardzo dumna. Z największą pasją realizuje wyzwania

pedagogiczne czego dowodem są osiągnięcia jej studentów. Jedną z nich jest Natalia Płonka, która jest laureatką wielu konkursów w Polsce i za granicą. Kolejne absolwentki to: Marta Wąs, Adrianna Garstka, Anna Koehler i Jinyu Liu. Dzięki doświadczeniom scenicznym i koncertowym, kontaktom z wybitnymi dyrygentami, reżyserami, korepetytorami Habilitantka czerpie doświadczenie do bycia doskonałym dydaktykiem. Obie płaszczyzny zawodowe wzajemnie się uzupełniają i wpływają na dalszy jej rozwój.

**Oryginalne osiągnięcie o którym mowa w art. 219 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku
Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 ze zm.)**

Jako oryginalne osiągnięcie, dr Ewa Tracz wskazała wykonanie partii Ulany w operze *Manru* Jana Ignacego Paderewskiego. Nagranie DVD zostało wydane w 2020 roku przy współpracy Teatru Wielkiego Opery Narodowej i Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina NIFCDVD 009.

Wykonawcami byli:

Chór i Orkiestra Teatru Wielkiego Opery Narodowej
Tancerze Białego Teatru
Chór Dziecięcy - Artos
Dyrygent - Grzegorz Nowak
Reżyseria - Marek Weiss
Scenografia i kostiumy - Kaspar Glarner
Choreografia - Izidora Weiss
Reżyseria światła - Maciej Igielski
Przygotowani chóru - Mirosław Janowski
Przygotowanie Chóru dziecięcego - Danuta Chmurska

Obsada:

Manru - Peter Berger
Ulana - Ewa Tracz
Jadwiga - Anna Lubańska
Urok - Mikołaj Zalasinski
Oros - Dariusz - Machej
Aza - Monika Ledzion - Porczyńska
Jagu - Łukasz Goliński
Cygan - Maciej Ufniak
Skrzypek - Stanisław Tomanek

Miejsce nagrania: Teatr Wielki Opera Narodowa
Reżyseria Nagrania - Marcin Dunin - Borkowski
Reżyseria dźwięku: Michał Polański, Adam Ciesielski

Dzieło artystyczne zaprezentowane przez Habilitantkę w ramach przewodu habilitacyjnego to opera *Manru* Ignacego Jana Paderewskiego, z partią Ulany. Jest to album DVD. Nagranie powstało dzięki rejestracji tego spektaklu w sezonie artystycznym 2017/2018 oraz 2018/2019. Płyta została wydana w 2020 roku. Spośród wielu premier i spektakli operowych dr Ewa Tracz wskazała jako wybitne dzieło artystyczne operę *Manru* I.J.Paderewskiego i partię Ulany. Uzasadnia tę decyzję pisząc tak: „.....Role Ulany, którą miałam szansę wykreować, uważam za jedno z moich najistotniejszych osiągnięć. Stanowi pewnego rodzaju regime mojej dotychczasowej artystycznej drogi”.

W opisie dzieła artystycznego Habilitantka zamieszcza informacje o powstaniu dzieła i jego pierwszych wystawieniach: premiera w Dreźnie w 1901 roku w wersji niemieckojęzycznej i później w tłumaczeniu na język polski w operze we Lwowie. Przedstawia również przewodnią myśl libretta. Habilitantka zwraca uwagę na wybitną reżyserię Marka Weissa oraz na wprowadzone przez niego zmiany. Przytacza fragmenty recenzji, które opisują ciekawą inscenizację i uwspółcześnioną fabułę libretta. Podkreśla, iż ta produkcja została też nominowana do prestiżowej nagrody International Opera Award (określanej mianem operowych Oskarów) w kategorii *Dzieło odkryte na nowo*.

Następnie Ewa Tracz przedstawia nam proces przygotowania partii i wcielenia się w postać Ulany. Czytamy o kwestii odczytania trudnego melodycznie i rytmicznie materiału muzycznego, o pracy nad artykulacją a nade wszystko o wyrazie emocjonalnym. O konieczności wykazania się siłą i dźwięcznością głosu w odniesieniu do gęstej faktury orkiestry. Habilitantka podkreśla, iż partia przepełniona jest również fragmentami lirycznymi, bogatymi w wysokie tony i koniecznością dysponowania okągłością w głosie. Wszystkie te elementy były dla Ewy Tracz ogromnym wyzwaniem w aspekcie: wokalnym, aktorskim i emocjonalnym.

Habilitantka zwraca uwagę na przeobrażenie się jej głosu z liryko-koloraturowego w głos gęstszy w brzmieniu. To są bardzo ciekawe przemyślenia, które towarzyszyły artystce w procesie przygotowania tej partii.

Artystka ciekawie opisuje współpracę z Dyrektorem Markiem Weissem. Jak pisze, „....Po raz pierwszy poczułam, że reżyser buduje postać na mnie, a nie na siłę próbuje wtłoczyć mnie w wizję, do której nie pasuję”. I dalej, „....Pomógł mi stworzyć wiarygodną interpretację, w której mogłam być....sobą.....i sprawił, że czułam wielkie artystyczne spełnienie”. Habilitantka podkreśla także wielkie wsparcie partnerów, którzy dzielili się z nią swoim bogatym doświadczeniem. Oglądając dzieło artystyczne Habilitantki dr Ewy Tracz widzę śpiewaczkę, która kreuje postać Ulany w sposób oddający emocje bohaterki. Trafia do słuchacza przekazem pełnym wzruszeń. Jej śpiew trafia do samego serca.

Pisząc o swoim wahanii w podjęciu się wykonania partii Ulany, Ewa Tracz przedstawia ten czas jako intensywny i trudny. Trud ten dotyczył przede wszystkim zakończenia edukacji w Accademia Teatro alla Scala, przygotowania się do I Międzynarodowego Konkursu Muzycznego im. Karola Szymanowskiego w Katowicach i przystąpienia do ogłoszonego przez Akademię Muzyczną w Katowicach konkursu na stanowisko asystenta. Czas ten dla Ewy Tracz był intensywny ale chęć zaistnienia na najważniejszej scenie operowej w kraju jeszcze większa. Okazało się, że decyzja ta była przysłowiowym strzałem w dziesiątkę a partia Ulany najbardziej rozwojową rolę, która dała wymierną korzyść. Intensywna praca opłaciła się o czym świadczą liczne, pełne entuzjazmu krytyki.

Nagranie, które Habilitantka przedstawia jako swoje wybitne osiągnięcie artystyczne, to przykład i dowód jej niewątpliwego talentu zarówno wokalnego jak i aktorskiego. Ulanę wykreowaną przez Ewę Tracz definiuje jedna z krytyk: „Największe wrażenie zrobiła na mnie Ewa Tracz.....Jej głos był pełny i wyrazisty. Śpiewała ona bardzo dobrze technicznie, ale zarazem było w jej interpretacji coś naprawdę przejmującego”. Te słowa świadczą o tym jak doskonale technicznie ale też dogłębnie wcieliła się w postać Ulany. Odczytała intencje kompozytora i autora libretta. Artystka znakomicie odnalazła się we fragmentach gdzie musiała dysponować siłą i dźwięcznością głosu jak i we fragmentach lirycznych gdzie prezentuje głos delikatny o słodkim zabarwieniu (Kolysanka z II aktu).

Po wykonaniu Ulany w *Manru* I.J.Paderewskiego w Teatrze Wielkim Operze Narodowej w Warszawie Ewa Tracz została zaproszona na spektakl w Narodowej Operze w Kijowie, Operze Lwowskiej oraz w Centrum Copernicus w Chicago z tą partią. Jak pisze: „Promocja polskiej muzyki za granicą były dla mnie ogromnym zaszczytem, dumą i radością”.

Ocena osiągnięć artystycznych

Dr Ewa Tracz, to jedna z najwybitniejszych polskich artystek śpiewaczek młodego pokolenia. Jej bogata działalność operowa to ponad 20 partii operowych w blisko 160 spektaklach. Prezentacje te dotyczą większości teatrów operowych w Polsce. Oprócz teatrów w Polsce artystka gości w wielu teatrach zagranicznych, z mediolańską La Scala na czele. Wykaz dorobku artystycznego przed jak i po uzyskaniu stopnia doktora jest doprawdy imponujący ilościowo, ale też pod względem prezentowanych dzieł operowych. Są to, przede wszystkim, główne role w spektaklach operowych ale również w dziełach oratoryjno-kantatowych i recitalach pieśniarskich. Wśród dzieł oratoryjno-kantatowych należy wymienić takie utwory jak: J. Haydna - *Stworzenie świata*, H. M. Góreckiego - *Symfonia Pieśni Żałobnych* op. 36, A. Dvoraka - *Stabat Mater*, L. van Beethovena *IX Symfonia* d, K. Szymanowskiego - *Stabat Mater*, W.A.Mozarta - *Requiem*, *Msza koronacyjna* KV 317 i wiele innych.

Praca dydaktyczna

Dr Ewa Tracz swoją działalność dydaktyczną prowadzi od 2015 roku. Pozostaje wierna swojej Alma mater i właśnie w Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach wykształciła już kilku adeptów sztuki wokalne. Jest pedagogiem, który w znakomity sposób łączy teorię z praktyką, będąc wzorowym przykładem dla swoich studentek. Studentki dr Ewy Tracz są laureatkami Międzynarodowych Konkursów Wokalnych. Laureatkami konkursów są: Natalia Płonka, Marta Wąs, Adriana Garstka, Anna Keohler i Jinyu Liu, Anna Maślanka, Liliana Polak.

KONKLUZJA

Dr Ewa Tracz należy do grona najwybitniejszych artystów na polskiej scenie operowej. Znakomicie opanowany warsztat wokalny, walory głosowe, talent, wyjątkowa osobowość, ale też walory sceniczne artystki, stawiają ją w gronie śpiewaków najchętniej zapraszanych przez teatry operowe w Polsce i za granicą. Swoje doświadczenie operowe, estradowe przekazuje studentom w pracy dydaktycznej.

Wnikliwa i rzetelnie opracowana dokumentacja przedstawiona przez dr Ewę Tracz utwierdza mnie w przekonaniu, że zarówno dorobek, jak i wybitne osiągnięcia artystyczne, stanowią wartość samą w sobie i są niewątpliwie wkładem w rozwój polskiej wokalistyki, co jest podstawą do ubiegania się o przyznanie dr Ewie Tracz stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki muzyczne.

Udokumentowane osiągnięcia pni dr Ewy Tracz przyjmuję.

Stwierdzam, że dr Ewa Tracz spełnia wymagania określone w art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

prof. dr hab. Grażyna Flicińska-Panfil

